

บทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ
The Implementation Role in Farm Youth (4-H Club) Project of Farm Youth Group Members in
Chaiyaphum Province

วนศักดิ์ เกื้อหนุน¹ และสุกัลยา เชิญขวัญ^{1*}
Wanasak Kueanun¹ and Sukanlaya Choenkwan^{1*}

Received: May 16, 2024

Revised: July 1, 2024

Accepted: July 3, 2024

Abstract: The main objectives of this research were to 1) study basic information of the farm youth members in Chaiyaphum province, 2) the role of farm youth members in implementing the farm youth project and 3) compare the differences in some basic economic and social factors of farm youth members with their role in implementing the farm youth project. Data were collected using structured interviews from 95 members of the Farm Youth Project in Chaiyaphum Province. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics. The research results found that most of farm youth group members in Chaiyaphum province were female (63.20%). The average age was 16.97 year old. Farm youth group members' educational level was grade 12 (68.40%). Most of their parents' main occupation is farmers (55.80%). Farm youth group members' duties are caretakers and carry out activities (89.47%). They received knowledge from advisors (74.74%). The role of implementing the farm youth project of members found that they played roles at a moderate level in overall. The role consists of 4 aspects as production role ($\bar{x} = 1.79$), group management aspect ($\bar{x} = 1.72$), natural resource conservation aspect ($\bar{x} = 1.61$), and the community development aspect ($\bar{x} = 1.79$). A comparison of roles in implementing farm youth project found that farm youth members whose parents' different main occupations and different of duration joining membership of farm youth project are played in different roles in implementing farm youth project.

Keywords: farm youth (4-H Club), role in project implementation, farm youth project (4-H Club), farmers institute.

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ 2) บทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกยุวเกษตรกร และ 3) เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ ต่อบทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกร เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ 95 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 63.20) มีอายุเฉลี่ย 16.97 ปี ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 68.40) ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก (ร้อยละ 55.80) ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและ

¹ สาขาวิชาการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002

¹ Agricultural Extension and Development, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University, Khon Kaen, 40002

*Corresponding author: sukanl@kku.ac.th

ลงมือปฏิบัติกิจกรรม (ร้อยละ 89.47) และได้รับความรู้มาจากครูที่ปรึกษา (ร้อยละ 74.74) บทบาทการดำเนินโครงการ ยุวเกษตรกรทั้ง 4 ด้านมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย บทบาทด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 1.79) บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.79) บทบาทด้านการจัดการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 1.72) และบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 1.61) การเปรียบเทียบบทบาทต่อการดำเนินโครงการยุวเกษตรกร พบว่าสมาชิกยุวเกษตรกรที่มีอาชีพหลักของผู้ปกครอง และระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรกรที่แตกต่างกัน มีบทบาทต่อการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ยุวเกษตรกร, บทบาทในการดำเนินโครงการ, โครงการยุวเกษตรกร, สถาบันเกษตรกร

คำนำ

อาชีพเกษตรกรรมถือเป็นหนึ่งในอาชีพที่สำคัญของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2564 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในไทยมีจำนวน 20.98 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนแรงงานร้อยละ 54.30 ของแรงงานทั้งหมด แต่ข้อมูลปี พ.ศ.2556- 2561 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในไทยช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี มีจำนวนลดลงร้อยละ 51.70 และช่วงอายุ 55-64 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 22.1 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ส่งผลให้อายุเฉลี่ยของแรงงานภาคการเกษตรอยู่ในช่วงสูงวัย มีผลกระทบต่อกำลังแรงงานภาคการเกษตรลดลง ประสิทธิภาพในการผลิตลดลง การเข้าถึงเทคโนโลยี การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้กำหนดแผนการปฏิบัติราชการประจำปี 2565 ในการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็ง โดยมีแนวทางการพัฒนาและสร้างเกษตรกรต้นแบบ เกษตรกรรุ่นใหม่ และยุวเกษตรกร (Farm Youth) โดยการส่งเสริมยุวเกษตรกร มีเป้าหมายในการสร้างยุวเกษตรกรให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรมและสนับสนุนการรวมกลุ่มยุวเกษตรกร เพื่อให้ยุวเกษตรกรมีความเชี่ยวชาญและทักษะด้านเกษตร สร้างเครือข่ายยุวเกษตรกรในต่างแดนและภายในไทย ผลักดันยุวเกษตรกรสู่ตลาดแรงงานการเกษตรต่อไป (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) แต่จากการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่ามีอุปสรรคและปัญหาของการส่งเสริมการดำเนินโครงการยุวเกษตรกร เช่นการดำเนิน

โครงการในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีสาเหตุมาจากการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมทำให้ค่านิยมเปลี่ยนไป ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญสมาชิกกลุ่มสนใจงานส่วนตัวมากกว่ากิจกรรมกลุ่ม ทำให้ไม่มีเวลาการรวมตัวของกลุ่มไม่เข้มแข็ง กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรขาดทักษะในการกระตุ้นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรให้มีทัศนคติที่ดี รวมถึงการส่งเสริมกลุ่มยุวเกษตรกรนั้น มาจากความต้องการของกรมส่งเสริมการเกษตร ไม่ได้มาจากการต้องการของกลุ่มยุวเกษตรกรเอง ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญในการกำหนดทิศทางการกลุ่มว่าจะเกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่ม (นิจวรรณ, 2545) และอุปสรรคและปัญหาที่มาจากการสนับสนุนของภาครัฐ ที่ส่วนใหญ่มักดำเนินงานในลักษณะของผู้ให้ ประชาชนไม่มีโอกาสในการวางแผนการทำงานติดตามและประเมินผล ส่งผลให้ไม่เกิดการพัฒนาอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (ปญญวีร์, 2558)

สถานการณ์การดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของไทยในปี พ.ศ. 2566 นั้นมีจำนวนกลุ่มยุวเกษตรกรทั่วประเทศจำนวน 4,784 กลุ่ม มีสมาชิกยุวเกษตรกรรวมทั้งหมด 80,018 ซึ่งกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิถือเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินโครงการ ยุวเกษตรกรที่น่าสนใจเนื่องจากได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดเกษตรกรและบุคคลทางการเกษตรดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2566 ได้แก่ รางวัลสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ รางวัลกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ และรางวัลรองชนะเลิศ ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2566) นอกจากนี้ยังมีจำนวนกลุ่มยุวเกษตร

สูงเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทย เป็นรองจังหวัด นครราชสีมา และจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีกลุ่ม ยุวเกษตรกรจำนวน 180 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 1,496 ราย แบ่งตามแบบประเมินศักยภาพ (3ก) ของกลุ่ม ยุวเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมีศักยภาพ ระดับดีเด่น จำนวน 44 กลุ่ม ระดับปานกลาง จำนวน 112 กลุ่ม และระดับปรับปรุง จำนวน 24 กลุ่ม (กรม ส่งเสริมการเกษตร, 2566) โดยสมาชิกกลุ่มดีเด่นจะมี ทักษะและความรู้ในด้านการเกษตร รวมถึงเข้าใจ การดำเนินโครงการยุวเกษตรกรและบริหารงานอย่าง เป็นระบบ (อรนิภา, 2560) สมาชิกกลุ่มดีเด่นจะมีความ เป็นผู้นำในสังคม กล้าคิด ริเริ่ม นำความรู้ใหม่ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ มีความพร้อมใน การยอมรับสิ่งใหม่ และยอมรับนวัตกรรมรวดเร็ว เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (innovators) ตามทฤษฎีการ ตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของโรเจอร์ (กรมส่งเสริม การเกษตร, 2556)

จากที่กล่าวข้างต้น การศึกษาบทบาทของ สมาชิกยุวเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการยุว เกษตรกรในกลุ่มดีเด้นั้นเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ต่อการส่งเสริมยุวเกษตรกร เพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยใน บทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิก ยุวเกษตรกรและนำข้อมูลที่ได้พัฒนาศักยภาพกลุ่ม ยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับนโยบายการส่งเสริมยุวเกษตรกรของกรมส่งเสริม การเกษตร ที่มุ่งเน้นส่งเสริมยุวเกษตรกรให้มีทัศนคติ ที่ดีต่อการเกษตร พัฒนามาบทบาทของยุวเกษตรกร และ เตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนเข้าสู่แรงงานภาค การเกษตรต่อไป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูล พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่ม ยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาบทบาทของ สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการ ยุวเกษตรกร และ 3) เปรียบเทียบบทบาทต่อ การดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกกลุ่ม ยุวเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและ สังคมแตกต่างกันเพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทาง การส่งเสริมยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยมีรายละเอียดการ ดำเนินงาน ดังนี้

งานวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่การศึกษาภายใน จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มยุวเกษตรกรซึ่งได้รับรางวัลดีเด่น จากการประกวดเกษตรกรและบุคคลทางการเกษตร ดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2566 ได้แก่ รางวัล สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ รางวัลกลุ่ม ยุวเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ และรางวัลรองชนะเลิศ ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ (กระทรวง เกษตรและสหกรณ์, 2566) และจากการคัดเลือกกลุ่ม ที่มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (innovators) ตามทฤษฎีการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของโร เจอร์ คัดเลือกจากกลุ่มที่มีศักยภาพอยู่ในระดับดีเด่น ตามแบบประเมินศักยภาพ (3ก) ของกรมส่งเสริม การเกษตร จากการดำเนินโครงการมาแล้วไม่น้อย กว่า 5 ปี มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และศึกษาในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงได้กลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 5 กลุ่ม ใน 4 อำเภอ ในจังหวัดชัยภูมิ (กรม ส่งเสริมการเกษตร, 2566)

ประชากรคือ สมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรกรใน จังหวัดชัยภูมิ และเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1.โรงเรียนโนนออก วิทยา 2.โรงเรียนบ้านเป้าวิทยา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ 3.โรงเรียนห้วยยางวิทยาคม อำเภอคอนสาร 4.โรงเรียน สระพังวิทยา อำเภอบ้านแท่น และ 5.โรงเรียนตรี ประชาพัฒนศึกษา อำเภอเทพสถิต รวมทั้งหมด 125 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างได้จากสูตรการคำนวณของ Yamane ที่ระดับ ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 95 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวเลข จากรายชื่อสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดและ ปลายปิดแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานทาง เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร และ

2) บทบาทของสมาชิกยุวเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรใน 4 ด้าน คือ บทบาทงานด้านการผลิต บทบาทการบริหารจัดการกลุ่ม บทบาทการพัฒนาชุมชน และบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนการประเมินค่าจำนวน 4 ระดับ คือ บทบาทมาก เท่ากับ 3 คะแนน บทบาทปานกลาง เท่ากับ 2 คะแนน บทบาทน้อย เท่ากับ 1 คะแนน และไม่มีบทบาท เท่ากับ 0 คะแนน การทดสอบเครื่องมือโดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรของครอนบาช (Cronbach) เท่ากับ 0.899 ดังนั้น จึงถือว่าแบบสัมภาษณ์สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) บทบาทต่อการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลผลเฉลี่ย ตามเกณฑ์ที่กำหนด 3 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 0.00-1.00 หมายถึง มีบทบาทในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.01-2.00 หมายถึง มีบทบาทในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ย 2.01-3.00 หมายถึง มีบทบาทในระดับมาก และ 3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการยุวเกษตรกร ที่มีลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ได้แก่ อาชีพหลักของผู้ปกครอง และระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรกร โดยใช้สถิติ t-test

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 63.20) มีอายุอยู่ในช่วง 17 – 18 ปี (ร้อยละ 69.47) อายุเฉลี่ย 16.97 ปี ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 68.40) ซึ่งอาจทำให้จำนวนสมาชิกยุวเกษตรกรลดลง เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษา ผู้ปกครองของสมาชิกยุวเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 55.80) หัวหน้าครอบครัวของสมาชิกยุวเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 11,571.05 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 9,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 53.68) เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรเป็นระยะเวลามากกว่า 2 ปี (ร้อยละ 56.30) โดยมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 2.92 ปี มีสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มสูงสุด 6 ปี มีตำแหน่งเป็นสมาชิกภายในกลุ่มยุวเกษตรกร (ร้อยละ 89.50) กิจกรรมที่ดำเนินงานเป็นการปลูกพืชไร่และพืชสวน (ร้อยละ 48.60) ได้รับความรู้ด้านการเกษตรจากครูที่ปรึกษา (ร้อยละ 74.74) สมาชิกยุวเกษตรกรมากกว่าครึ่งเคยเข้าร่วมการศึกษาดูงานหรือการอบรมด้านการเกษตรมาแล้ว (ร้อยละ 55.80) เคยอบรม จำนวน 1 - 2 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 49.06) โดยเหตุผลที่สมาชิกยุวเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมยุวเกษตร คือ ต้องการความรู้ด้านการเกษตร (ร้อยละ 44.20) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุดารัตน์ และสาวิตรี (2561) พบว่า เหตุผลในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรโรงเรียนประชาวมงคลจังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจาก ต้องการความรู้ด้านการเกษตร (ร้อยละ 60) (Table 1) แสดงรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานบางส่วน

Table 1 Some basic information of members of the farm youth group.

(n=95)		
Economic and social background	Number (people)	%
Parent's main occupation		
Farmers	53	55.80
Not farmers (Government officer, Merchant, Company employees, and General employees)	42	44.20
Duration of membership in the Young Farmers Group		
≤ 2 years	29	30.53
> 2 years	66	69.47
Mean 2.92 years, S.D. 1.136 years, Maximum 6 years, Maximum 1 year		
Reasons for joining the youth farmers group		
Need knowledge of agriculture	42	44.20
Invitation from friends and group members	17	17.90
Persuasion from teachers	33	34.70
Invitation from family or people in the community	2	2.10
Participate in the Young Farmer Contest	1	1.10

Note * Multiple answers

2. บทบาทของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการเกษตรกร

บทบาทของสมาชิกเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาชุมชน และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า บทบาทของสมาชิกเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการเกษตรกร โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.58) เนื่องจากสมาชิกเกษตรกรได้ฝึกปฏิบัติตามกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรด้วยตนเองทั้ง 4 ด้านข้างต้น โดยมีรายละเอียดตามประเด็นดังแสดงใน (Table 2) ต่อไปนี้

ด้านการผลิต พบว่า ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.79) โดยสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีบทบาทในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การดูแลผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่ม เช่น รดน้ำ ถอนวัชพืช พรวนดิน ให้อาหารสัตว์ หรือเก็บเกี่ยวผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.48) และวางแผนการผลิตร่วมกับกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.03) และประเด็นที่มีบทบาทน้อยที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์สินค้าหรือผลผลิตของกลุ่มผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์

(อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก ไลน์) หรือตลาดชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.25) โดยมีบทบาทอยู่ระดับปานกลาง เนื่องจากสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตพืชอยู่แล้วจากการที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงในแปลงของกลุ่ม แต่ยังขาดประสบการณ์และความรู้เรื่องการตลาดส่งผลให้มีบทบาทด้านการผลิตในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับบุญยวีร์ (2558) พบว่า สมาชิกเกษตรกรมีบทบาทต่อการดำเนินงานโครงการเกษตรกร ด้านการผลิตและการตลาดในระดับปานกลาง เช่น สมาชิกร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร และการร่วมวางแผนด้านการตลาด เนื่องจาก สมาชิกยังขาดประสบการณ์ขาดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเกษตรด้านการผลิตและการตลาด

ด้านการจัดการกลุ่ม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.72) โดยสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีบทบาทมากที่สุดอันดับแรกในประเด็นการร่วมวางแผนกิจกรรมของกลุ่มหรือแบ่งงานให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ยที่ 1.99) และประเด็นที่มีบทบาทน้อยที่สุด คือ วางแผนงบประมาณกลุ่ม เงินสหกรณ์ภายในกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 1.35) เนื่องจาก

สมาชิกได้เรียนรู้และมีความเข้าใจกระบวนการกลุ่ม ยุวเกษตรกรแต่ยังขาดความรู้เรื่องการลงทุน การเก็บออม การทำบัญชีสหกรณ์ของกลุ่มทำให้มีบทบาทด้านการจัดการกลุ่มในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ กอบลาบ (2557) พบว่า บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง เช่น การร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรม การชี้แจงกิจกรรมแก่สมาชิก มีการปรับเปลี่ยนกฎข้อบังคับในการดำเนินงานให้มีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.61) สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรมีบทบาทในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรักษาสีเขียว (ค่าเฉลี่ย 2.23) ส่วนประเด็นที่มีบทบาทน้อยที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เรื่องการทำเกษตรแบบปลอดภัยหรือเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 1.12) เนื่องจากสมาชิกได้ฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกร เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้หรือกิจกรรมการปลูกป่าปลูกต้นไม้ในชุมชน แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรแบบปลอดภัย ส่งผลให้มีบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ปุณยวิทย์ (2558) พบว่า สมาชิกยุวเกษตรกรมีบทบาทต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับปานกลาง เช่น ร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ร่วมรณรงค์ให้ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรอย่างปลอดภัย แก่คนในชุมชน และจัดการฝึกอบรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชน

ด้านการพัฒนาชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.14) โดยสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรมีบทบาทมากที่สุด 2 อันดับแรกในประเด็น การแลกเปลี่ยนความรู้ หรือประสบการณ์ด้านการเกษตร กับคนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.54) และการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรให้แก่คนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.21) ส่วนประเด็นที่มีบทบาทน้อยที่สุด คือ การใช้สื่อและเทคโนโลยีส่งเสริมพัฒนาด้านการเกษตรแก่คนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.01) โดยสาเหตุมาจากสมาชิกมีการพูดคุยด้านการเกษตรกับผู้ปกครองและได้นำความรู้ด้านการเกษตรที่ได้จากโรงเรียนไปถ่ายทอดกับผู้ปกครองของตนเอง แต่ยังคงขาดการพัฒนาสินค้าในชุมชนด้วยการเผยแพร่ด้วยสื่อหรือเทคโนโลยี ทำให้มีบทบาทด้านการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ปุณยวิทย์ (2558) ที่ศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ร่วมจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน ร่วมเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรแก่เกษตรกรในชุมชน รวมถึงพัฒนารูปแบบในการประชาสัมพันธ์สินค้าของคนในชุมชน

Table 2 The implementation role in Farm Youth (4-H Club) Project of Farm Youth group.

(n=95)

The role of members of the farm youth group in promoting agriculture	Mean	S.D.	level
Production	1.79	0.742	Medium
1) Participating in production planning	2.03	0.691	High
2) Participating in marketing planning	1.54	0.755	Medium
3) Consulting or transfer knowledge to group members	1.95	0.705	Medium
4) Taking care of the group's agricultural products, such as watering, pulling weeds, tilling the soil, and feeding animals or harvest the produce	2.48	0.617	High
5) Donating materials and equipment to the group	1.49	0.849	Medium
6) Publicizing products or products of the group through various channels such as online media	1.25	0.838	Medium

Table 2 (Continue)

(n=95)			
The role of members of the farm youth group in promoting agriculture	Mean	S.D.	level
Group management	1.72	0.820	Medium
1) Participating in planning group activities or divide work among members within the group	1.99	0.721	Medium
2) Participating in group public relations or invite others to join the group	1.87	0.815	Medium
3) Participating in group budget planning	1.35	0.835	Medium
4) Participating in reflecting on group problems and find solutions to solve problems	1.75	0.799	Medium
5) Coordination between group members, teachers, advisors, or people involved in the work	1.87	0.828	Medium
6) Inviting other members of the group study or visit agricultural events outside of school	1.52	0.921	Medium
Conservation of natural resources	1.61	0.854	Medium
1) Educating others about the negative effects of monoculture farming	1.16	0.867	Medium
2) Doing activities related to environmental protection	2.23	0.676	High
3) Sharing knowledge about safe farming, organic farming, reduce the use of chemicals to others	1.63	0.935	Medium
4) Publicizing through online media	1.12	0.944	Medium
5) Participating in activities with the community to preserve nature	1.94	0.848	Medium
Community development	1.19	0.863	Medium
1) Exchanging knowledge or experience in agriculture with people in your community	1.54	0.897	Medium
2) Transferring agricultural knowledge to people in your community	1.21	0.898	Medium
3) Participating in developing agricultural products in your community	1.05	0.791	Medium
4) Reflecting on agricultural problems that exist in the community or find solutions for people in the community	1.14	0.858	Medium
5) Using media and technology to promote agricultural knowledge to people in the community	1.01	0.869	Medium
Total	1.58	0.820	Medium

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมเศรษฐกิจต่อบทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกร ของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร ที่นำมาเปรียบเทียบ ได้แก่ 1) อาชีพหลักของผู้ปกครอง และ 2) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรกร ผลการศึกษาดังนี้

1) อาชีพของผู้ปกครองสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรและไม่ใช่เกษตรกร ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม กับบทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน โดยใช้สถิติ t-test ผลการศึกษา มีรายละเอียดตามประเด็นดังแสดงใน ตาม (Table 3) ต่อไปนี้

ด้านการผลิต พบว่า ยูวเกษตรกรที่มีอาชีพของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีการบริจาควัสดุและอุปกรณ์ให้แก่กลุ่ม และการประชาสัมพันธ์สินค้าหรือผลผลิตของกลุ่มผ่านช่องทางต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value = 0.050) และ 0.001 (P-value = <0.001) ตามลำดับ

ด้านการจัดการกลุ่ม พบว่า ยูวเกษตรกรที่มีอาชีพของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีการประสานงานระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ครูที่ปรึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานของสมาชิกยูวเกษตรกร และการชักชวนสมาชิกอื่นในกลุ่มศึกษาดูงานเกษตรภายนอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.003 (P-value= 0.003) และ 0.002 (P-value= 0.002) ตามลำดับ

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ยูวเกษตรกรที่มีอาชีพของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เรื่องการทำเกษตรแบบปลอดภัย เกษตรอินทรีย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.038 (P-value= 0.038)

ด้านพัฒนาชุมชน พบว่า ยูวเกษตรกรที่มีอาชีพของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ หรือประสบการณ์ด้านการเกษตรกับคนใน

ชุมชนของสมาชิก และการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรให้แก่คนในชุมชนของสมาชิกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.002 (P-value= 0.002) และ 0.035 (P-value= 0.035) ตามลำดับ

อธิบายได้ว่าสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรที่มีอาชีพหลักของผู้ปกครองเป็นเกษตรกร มีบทบาทที่แตกต่างกับสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรที่มีอาชีพหลักของผู้ปกครองไม่เป็นเกษตรกร เนื่องจากสมาชิกยูวเกษตรกรที่มีอาชีพหลักของผู้ปกครองเป็นเกษตรกร ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตรของครอบครัว มีโอกาสซึมซับและเรียนรู้การปฏิบัติงานมาจากผู้ปกครอง และยังมีปัจจัยที่มีความรู้ด้านการผลิต วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักรกลด้านการเกษตรอยู่แล้ว ทำให้สมาชิกยูวเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนด้านการเกษตร ขั้นตอนกระบวนการในการทำการเกษตร บทบาทในการดำเนินโครงการของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรที่มีอาชีพหลักของผู้ปกครองเป็นเกษตรกร จึงแตกต่างกับสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรที่มีอาชีพหลักของผู้ปกครองไม่เป็นเกษตรกร ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวแตกต่างจาก ปุณยวีร์ (2558) ที่ พบว่า อาชีพหลักของผู้ปกครองสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญกับบทบาทของสมาชิกกลุ่ม

Table 3 The comparison of differences in parents' main occupation towards the implementation role in farm youth (4-H Club) of farm youth group members.

(n=95)

The role of members of the farm youth group in Agricultural extension	Parents' main occupation				t	P-value
	Farmer (n=53)		Not Farmer (n=42)			
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
Production						
1) Donating materials and equipment to the group,	1.62	0.925	1.33	0.721	1.665*	0.050
2) Publicizing products or products of the group through various channels	1.49	0.891	0.95	0.661	3.379***	<0.001
Group management						
1) Coordination between people involved in the work	2.08	0.781	1.62	0.825	2.760**	0.003
2) Inviting other members of the group study or visit agricultural events outside of school	1.75	0.939	1.21	0.813	2.955**	0.002
Conservation of natural resources						
1) Publicizing through online media	1.26	1.041	0.93	0.778	1.798*	0.038

Table 3 (Continue)

(n=95)

The role of members of the farm youth group in Agricultural extension	Parents' main occupation				t	P-value
	Farmer (n=53)		Not Farmer (n=42)			
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
Community development						
1) Exchanging knowledge or experience in agriculture with people in your community	1.77	0.869	1.24	0.850	3.011**	0.002
2) Transferring agricultural knowledge to people in your community	1.36	0.922	1.02	0.841	1.827*	0.035

*, **, *** Significant different at $P < 0.05$, $P < 0.01$, $P < 0.001$ levels

2) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกละน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ปี และเป็นสมาชิกมากกว่า 2 ปี ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม กับบทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน โดยใช้สถิติ t-test ผลการศึกษา มีรายละเอียดตามประเด็นดังแสดงใน ตาม (Table 4) ต่อไปนี้

ด้านการจัดการกลุ่ม พบว่า ยุวเกษตรกรที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกที่แตกต่างกัน มีการประชาสัมพันธ์กลุ่ม หรือชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.034 ($P\text{-value} = 0.034$) โดยสมาชิกยุวเกษตรกรที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกละน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ปี มีบทบาทในการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรมากกว่าสมาชิกยุวเกษตรกรที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 2 ปี เนื่องจากสมาชิกยุวเกษตรกรที่มีระยะเวลามากกว่า

2 ปีนั้น อยู่ในระหว่างการเตรียมเข้ามหาวิทยาลัยทำให้มีบทบาทน้อยลง ส่งผลต่อจำนวนสมาชิกที่ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มน้อยลง ทำให้การดำเนินโครงการกลุ่มยุวเกษตรกรมีประสิทธิภาพน้อยลง สอดคล้องกับ บุญยวีร์ (2559) พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกยุวเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับบทบาทจริงของสมาชิกยุวเกษตรกรด้านความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เกษตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น .05 เมื่อสมาชิกยุวเกษตรกรมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกยุวเกษตรกรที่เพิ่มขึ้นทำให้มีประสบการณ์การเป็นสมาชิกยุวเกษตรกรที่เพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับ ปวิต (2534) พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกยุวเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของกลุ่มยุวเกษตรกร โดยกลุ่มที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกยุวเกษตรกรมากกว่า 2 ปี และกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกยุวเกษตรกรน้อยกว่า 2 ปี

Table 4 The comparison of differences in group membership period towards the implementation role in farm youth (4-H Club) project of farm youth group members.

(n=95)

The role of members of the farm youth group in Agricultural extension	Group membership period				t	P-value
	≤ 2 years (n=29)		> 2 years (n=66)			
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
Group management						
1) Participating in group public relations or invite others to join the group	2.10	0.724	1.77	0.836	1.844*	0.034

* Significant different at $P < 0.05$ levels

สรุป

สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 16.97 ปี และศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพหลักของผู้ปกครองของสมาชิกยุวเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้ไม่เกิน 9,000 บาทต่อเดือน มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มมากกว่า 2 ปี สมาชิกยุวเกษตรกรได้รับคำแนะนำและได้รับความรู้ด้านการเกษตรจากครูที่ปรึกษากลุ่ม เคยเข้าร่วมการศึกษาดูงานหรือการอบรมด้านการเกษตรมาแล้ว โดยส่วนใหญ่เคยอบรม จำนวน 1 - 2 ครั้งต่อปี โดยบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการยุวเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ทั้งในด้านการผลิต ด้านการจัดการกลุ่ม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และด้านการพัฒนาชุมชน และสมาชิกยุวเกษตรกรที่มีอาชีพหลักของผู้ปกครองที่แตกต่างกันและระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรกรที่แตกต่างกัน มีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการยุวเกษตรกรที่แตกต่างกันจากการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนโครงการของกลุ่มยุวเกษตรกร ในรูปแบบความรู้ การจัดการกลุ่ม เงินทุน หรือปัจจัยด้านการผลิต เพื่อให้กลุ่มมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและพัฒนาบทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น โดยประสานงานกับครูที่ปรึกษากลุ่มเป็นหลัก เนื่องจากสมาชิกยุวเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้ด้านการเกษตรจากครูที่ปรึกษากลุ่มเป็นหลัก

2) โรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนสมาชิกยุวเกษตรกรที่ผู้ปกครองมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรและมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ปี ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มนี้เป็นอันดับแรกในการส่งเสริมโครงการกลุ่มยุวเกษตรกร เพื่อพัฒนาบทบาทการดำเนินโครงการยุวเกษตรกร

ของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรให้มากขึ้น และผลักดันยุวเกษตรกรสู่ตลาดแรงงานการเกษตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2566. ผลการคัดเลือกเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.2566. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล : <https://farmdev.doae.go.th/?p=1034> (1 ตุลาคม 2566).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2556. คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.servicelink.doae.go.th/webpage/book_%2024%20guide/06.pdf (19 มิถุนายน 2567).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2564. แผนปฏิบัติการประจำปี 2565 ของกรมส่งเสริมการเกษตร. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://ssnet.doae.go.th/wp.content/uploads.pdf> (1 ตุลาคม 2566).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. ระบบสารสนเทศเกษตรกรปราชญ์. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://ffgdev.doae.go.th/admin/site/index> (1 ตุลาคม 2566).
- กอบลาภ อารีศรีสม. 2557. การพัฒนาบทบาทกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://webpac.library.mju.ac.th:8080/mm/fulltext/thesis/2557/koblap_areesrisom/fulltext.pdf (9 มีนาคม 2565).
- นิจวรรณ จรูญจิรัฐติกาล. 2545. การเปรียบเทียบการดำเนินงานและความต้องการของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นและกลุ่มยุวเกษตรกรกำลังพัฒนาในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น. 213 หน้า.

- ปวิต ถมยวาทย์. 2534. การศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มยุวเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 147 หน้า.
- บุญยวีร์ เกิดศรี. 2558. บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://mdc.library.mju.ac.th/thesis/2561/poonyawee_kerdsri/fulltext.pdf (1 มีนาคม 2565).
- บุญยวีร์ เกิดศรี. 2559. บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 4(1): 115-127.
- สุดารัตน์ สุดจินดา และสาวิตรี รังสิภัทร์. 2561. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนประชามงคล อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี. แก่นเกษตร 46 (3): 429-438.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561. การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2561. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230430171343_65892.pdf (19 มิถุนายน 2567).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565. แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 – 2570. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล : <https://lib.oae.go.th/elib/cgi-bin/opacexe.exe> (1 ตุลาคม 2566).
- อรนิภา สีดุณน้ำเที่ยง. 2560. แรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรในอนาคตของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นในจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น. 232 หน้า.